Városszépítők találkozója

Szerdán megkezdődött a Városszépítő Egyesületek első országos találkozója Szombathelyen.

A kétnapos megbeszélésen a már működő szépítő egyesületek képviselői, s azoknak a településeknek népfrontvezetői vesznek részt, ahol ilyen egyesületet létrehozni szándékoznak. A szombathelyiek beszámolnak tevékenységükről, s hasznosnak ígérkező tapasztalatcserét folytatnak. A városnézés során az egyesületek képviselői a helyszínen tanulmányozhatják a szombathelyi kezdeményezések megvalósítását, a helyi egyesület tevékenységének eredményeit.

Vas megye székhelyén az első szépítő egyesületet 1855-ben hozták létre, s annak nevéhez a város számos parkjának, sétányának kialakítása fűződik. 1968-ban az egyesület újjáalakult, s jelenleg hat — városrendezési, műemlékvédelmi, egészségügyi, közlekedési, természetvédelmi és propaganda-szakosztállyal működik. (MTI)

Megnyitóünnepség

Az idei műszaki és közgazdasági könyvnapok célja az, hogy felhívja az érdeklődők figyelmét az új művekre, ösztönzést adjon a tanulmányozásukhoz és alkotó alkalmazásukhoz, s így közvetlenül szolgálja a termelés tökéletesítését, a társadalmi-gazdasági haladást — mondotta *Heténvi István* pénzügyminiszter a könyvnapok *szerdán Budapesten megtartott megnyitóünnepségén.* A továbbiakban a miniszter arra mutatott rá, hogy az utóbbi években hazánkban megnövekedett a természettudományok, a műszaki és a társadalmi kérdések iránti érdeklődés, s ez megköveteli, hogy a magyar könyvkiadás lépést tartson az ismeretek gyarapodásával.

Napjainkban, s a közeli jövőben mind több nehéz probléma megoldása vár a szakemberekre. A rugalmas alkalmazkodóképesség, az új meg új ismereteket tartalmazó kiadványok hasznosítása elengedhetetlen feltétele annak, hogy a követelményeknek megfeleljünk.

Az ünnepélyes megnyitón *Udvarhelyi László*, a Művelődési Minisztérium kiadói főigazgatóságának vezetője kitüntetéseket nyújtott át a könyvnapok szervezésében kiemelkedő munkát végzett kiadói, illetve könyvterjesztési szakembereknek.

Írószövetségi delegáció

A szovjet—magyar irodalmi vegyes bizottság soron következő ülésszakára, valamint a szocialista országok írószövetségi vezetői találkozójának előkészítő tanácskozására szerdán — *Garai Gábor* vezetésével — *írószövetségi delegáció utazott Moszkvába.* A küldöttség tagja *Paál Rózsa*, a Kiadói Főigazgatóság főigazgató-helyettese, *Menyhért Jenő*, a Művelődési Minisztérium irodalmi osztályának vezetője, *Bazsó Márton*, a Szerzői Jogvédő Hivatal munkatársa és *Földeák Iván*, az írószövetség külügyi főelőadója. (MTI)

Szolidaritási gyűlés

Az ifjúságpolitikáról és a fejlődő országok fiataljainak helyzetéről, a rájuk váró feladatokról tartott előadást *Ágoston László* az MTI munkatársa tegnap délután Szegeden az élelmiszeripari főiskolán szervezett szolidaritási gyűlésen. Az intézmény és a népfront megyei valamint szegedi városi bizottsága közös rendezvényén a hallgatók és a főiskola oktatói vettek részt.

Középpontban a helytörténeti kutatás

Megkezdődtek a levéltári napok

A Csongrád megyei Levéltár munkatársai évek óta megrendezik a *levéltári napokat* a megye több városában. Ezeken a programokon az ország különböző részeiből érkező szakemberek megismerik az itt végzett levéltári kutatómunkát, az erre épülő tudományos tevékenységet. Ugyanakkor az itt élő szakemberek beszámolnak a legfrissebb kutatási eredményeikről, feltáró munkájukról. De nemcsak a tudományos életben jelentősek ezek az események, hanem a közművelődési tevékenységben is. Az utóbbi években ugyanis a *levéltárak helye és szerepe is megváltozott a művelődés rendszerében.* Ez az intézménytípus is kilépett szakmai zártságából, s nyitottá vált a helytörténetírás, történelemoktatás, közművelődés irányába. Ezt igazolja többek között a helytörténeti monográfiák születése, melynek legfőbb kutatóbázisa, központja a levéltár. Nem véletlen, hogy a háromnapos program szegedi előadásai a város készülő monográfiája második kötetének témájához kapcsolódtak.

A Móra Ferenc Múzeum dísztermében *dr. Blazovich László*nak, a megyei levéltár igazgatójának köszöntő szavai után *dr. Müller Józsefné*, a megyei tanács vb művelődésügyi osztályának vezetője mondott megnyitó beszédet. A szakmai programban öt előadás hangzott el. *Dr. Szakály Ferenc* kandidátus, az MTA Természettudományi Intézetének munkatársa A „szegedi diaszpora" története 1543—1590; *dr. Rákos István* egyetemi adjunktus Szeged mezőgazdasága és agrártársadalma (1686—1848); *dr. Eperjessy Géza* kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár A szegedi képzőművészek anyagi viszonyai a reformkorban; *dr. Szántó Imre* kandidátus, tanszékvezető egyetemi tanár Szeged az 1848—49-es forradalom és szabadságharc alkonyán címmel tartott előadást, és felolvasták *Kruzslicz István* levéltáros Hódmezővásárhely önkormányzata a XVIII. század első felében című dolgozatát. Délután a szegedi városi tanácsnál *kerekasztal-beszélgetést* rendeztek a Szeged-monográfia munkálatairól. A programot *Bányainé dr. Birkás Mária*, a városi tanács elnökhelyettese nyitotta meg, a vitát *dr. Farkas József* egyetemi adjunktus, a Szeged-monográfia második kötetének szerkesztője vezette.

A megyei levéltári napok *mai programjának színhelye Szentes. Dr. Hadzsy János születésének 130. évfordulója* tiszteletére a kórház előadótermében emlékülést rendeznek, melyet filmvetítés, kiállításmegnyitás és emléktábla-leleplezés követ. A háromnapos tudományos rendezvény *holnap Hódmezővásárhelyen* fejeződik be. A városi tanács dísztermében *helytörténeti konferenciát rendeznek* Fejezetek Hódmezővásárhely kapitalizmus kori történetéből címmel.

Mephisto

új film

Kétrészes, színes magyar film. Klaus Mann azonos című regénye alapján írta: Dobai Péter és Szabó István. Fényképezte: Koltai Lajos. Zene: Tamássy Zdenkó. Rendezte: Szabó István. Főbb szereplők: Klaus-Maria Brandauer, Krystyna Janda, Karin Boyd, Bánsági Ildikó, Rolf Hoppe.

Az utóbbi évek egyik legnagyobb nemzetközi sikert aratott magyar filmje. Az előzetes hírverés, a legjobb forgatókönyvért kapott cannes-i díj, a magyarországi bemutató előtt máris vásárlásra jelentkezett több tucat, nagy filmkultúrával rendelkező ország nevének súlya — szinte előre bénítóan hat az emberre. Úgy ül be a moziba, hogy garantáltan remekművet *kell* látnia, s szégyenlős zavarban próbálja sorra venni e vitán felül nagy hatású, jó néhány sztárt felvonultató mű erényeit és hibáit — félve attól, hogy előzetesen „manipulált", s már-már védekezően figyelve a beteljesülésre vagy a csalódásra.

Kezdetben igen sokáig nem tudni: Hendrik Höfgennek, ennek a hiú, olykor hisztérikus, roppant becsvágyó fiatal színésznek a sikert áhítozó életútja a fasizmus felé rohanó Németországban milyen általános érvényű, aktuális társadalmi-morális kérdéseket vethet fel. Mi lesz vajon az a mindent eldöntő plusz, ami e grandiózus, cselekményét nagyregények epikus folyamaként hömpölyögtető filmben dramaturgiailag „bejön", s megfelelő hatásmechanizmust biztosít? Jó ideig nem tudjuk. *Szabó István*, akinek filmjeiben megszoktuk a feszes, a kihagyásos technikát olykor a végletekig alkalmazó, „kicentizett" cselekményt, mintha túl sok erédményt adna kezdetben az irodalmi alapanyagnak. A Mephisto akkor „pendül meg", akkor válik komoly művészi értékeket felmutató alkotássá, midőn az ezerarcú, roppant érzékeny *Klaus-Maria Brandauer* régi színpadi álmát, *Goethe Faust*jának nagy figuráját, Mephistót játssza el. Ettől a ponttól egyszerre van jelen a most már időtlenné emelkedő morális alaphelyzet, a konkrét németségvizsgálat és az egyéni sorstragédia. Vegyük őket sorjában.

„Nem lehetsz több vagy más, csak ami vagy" — mondja Höfgen Mephistóként, saját tragédiájában az európai értelmiség egyik nagy alapkonfliktusát megfogalmazandó. Szolgálhatjuk-e a fennálló és erkölcsi érzékünk által tudatosan elítélt hatalmat egyáltalán, s ha igen, hogyan, miként, mily mértékben? A „vétkesek közt cinkos, aki néma" szigorú ítélete mögött a hivatását eszelősen imádó, a „tegyük meg csak azt, amit lehet"-elvet konok reménytelenséggel érvényesíteni akaró, tisztán látó, de gyarlóságai által tehetetlen művészember arcéle rajzolódik ki, akit a legmagasabb morális eszmény jegyében el lehet és el is kell ugyan ítélni — ám a dolog távolról sem ilyen egyszerű, üzeni Szabó István.

„Nem ott bujkál-e minden valódi németben Mephisto?" — kérdi a nyilvánvalóan Göringről mintázott, puffadt porosz katona-miniszterelnök. A Mephisto ezen oldala mintha kissé túlzottan rezonált volna az „ördögi németség" már-már világirodalmi és társadalomtörténeti közhellyé vált fogalmának. Jó példa erre az a — nem túl szerencsésen — műveletlen fasiszta tábornok szájába adott, közismert és valóban történelmi náci mondás, mely eredetileg *Hanns Johsttól*, a Harmadik Birodalom poeta laureatusától származik, s így szól: *„ha azt a szót hallom, kultúra, kinyitom Browningom biztonsági zárját"*.

Az egyéni sorstragédia szinte görögös szépségű végső ábrázolása az, ami véleményünk szerint Szabó István filmjének legcsodálatosabb részlete. A mammutstadion fényszórónyalábjai között botladozó Höfgen figurája sokáig emlékezetes marad: felemelő szépségű és felkavaró erejű kép, tragikusságában komoly mélységekbe hatoló. Hiszen Höfgen kollaboráns ugyan — de „csak" színész, mint konokul mondogatja. *(„Mit akarnak tőlem?")* Hazáját szereti, népének kultúrája a vérében van, tehetségét elveszíteni nem akarja, s nem él a felkínált kivándorlási lehetőséggel. *„Egy egész nép nem emigrálhat"* — mondja. És sajna, az európai (és a magyar!) történelem túl sok keserű példával szolgálhat ahhoz, hogy Hendrik Höfgen tragédiája valóban megfeleljen a differenciált történelmi és egyéni ábrázolás pszichológiájának csakúgy, mint az egyetemesség követelményének.

Domonkos László

A művi megtermékenyítésről

Új egészségügyi rendelet

Miniszteri rendelet jelent meg a művi megtermékenyítésről. Amint az Egészségügyi Minisztériumban elmondták, az eljárást ez ideig is alkalmazták országunkban, szükséges volt azonban, hogy jogszabályban rögzítsék ennek szakmai feltételeit és jogi vonatkozásait.

A rendelet házasságban élő nőkre vonatkozik. Azoknak a negyvenévesnél fiatalabb, magyar állampolgárú, cselekvőképes nőknek teszik lehetővé a művi megtermékenyítést, akiknek házasságából természetes úton egészséges gyermek nem származhat. A beavatkozás az orvostudományi egyetemek és az orvostovábbképző intézet szülészeti-nőgyógyászati klinikáin, valamint a fővárosi anyavédelmi központban történhet. Más egészségügyi intézményben csak akkor kérhető, ha ezt az országos szülészeti és nőgyógyászati intézet előzetes véleménye alapján az Egészségügyi Minisztérium engedélyezi.

A házastársak a megjelölt intézményekben közvetlenül vagy a család- és nővédelmi tanácsadást végző orvos, illetve más orvos beutalása alapján kérhetik a beavatkozást. A kérelemben kinyilvánítják azt is, hogy vállalják a kísérlet esetleges sikertelenségét, következményeit. Tudomásul veszik, hogy az így származó utód családi jogállása az 1974. évi családjogi törvény értelmében azonos a vér szerinti gyermekével. A kérelem benyújtása előtt az eljárást alkalmazó orvos tájékoztatja a házaspárokat a beavatkozás jellegéről és kockázatáról. A házastársak együttesen, illetőleg a nő egymaga is visszavonhatják a kérelmet.

A rendelet szerint a megtermékenyítésnél elsősorban a férj jön számításba. Idegen férfi — donor — az orvosi eljárásnál csak akkor vehető igénybe, ha a megtermékenyítésnek ez a módja a férjjel kapcsolatban sikertelen volt. A mesterséges művi megtermékenyítésre vállalkozó asszonyokat nőgyógyászati, onkológiai, meddőségi vizsgálatban részesítik. A donor csak jó fizikai adottságú, öröklődő betegségben nem szenvedő, megfelelő szellemi képességű, egészséges férfi lehet. A beavatkozást az orvosok és a más egészségügyi dolgozók természetesen szolgálati titokként kezelik. A jogalkotók a rendeletben külön alá-húzzák: e kérelmeket és más iratokat az egészségügyi intézményeknek a többi orvosi irattól elkülönítve kell őrizniük. (MTI)

Múzeumavatás

Országosan egyedülálló múzeumot avattak szerdán Békésen a nemzetközi népi építészeti tanácskozás alkalmából: a város főutcáján álló, 1841-ben épült, volt Bíró-iskolában rekonstruált szobakonyhás iskolamesteri lakást adtak át. A Petőfi utca 41. számú épület a középmagyar háztípus egyik legszebb példánya: az utcai homlokzat oromzata barokkos és klaszszicizáló díszítésű, oszlopos előtornácán pedig romantikus stílusú farács van. Az eredetileg református tanítói lakásnak épült, majd tantermekkel bővítve iskolaként is használt épület utcai részén kapott helyet a múlt század végi polgári ízlést tükröző bútorokkal, a hajdani békési tanítók által gyakran forgatott könyvekkel, és házi használati tárgyakkal berendezett iskolamesteri múzeum. A későbbiekben az épület középső részén vendégházat alakítanak ki, a ház végében álló volt tantermekben pedig iskolatörténeti kiállítást rendeznek be. A békési iskolamúzeum udvarán kis növénykertet is kialakítanak.

A Zeneműkiadó tájékoztatója

Szerdán a zeneművészek klubjában sajtótájékoztatón mutatta be a Zeneműkiadó a zenei hetekre és a téli könyvvásárra megjelenő újdonságait. A tizenhét új kötet közül négy foglalkozik *Bartók Béla* munkásságával, háromban világhírű muzsikusok — *Yehudi Menuhin, Doráti Antal, Pablo Casals* — vallanak a zenéről és önmagukról, s több tanulmány foglalkozik a zenetörténettel és korunk munkájával. Az utóbbi esztendők hazai zenei életét tükrözi vissza *Kroó György, Czigány György* és *Pernye András* egy-egy kötete.

Folytatódik a Liszt összkiadás, valamint a Bakfarkművek gyűjteménye, s a gitárzene kedvelőinek szánt sorozat is.

A sajtótájékoztatón *Eősze László*, a kiadó zenei és irodalmi vezetője utalt a közelgő *Kodály centenáriumra*, s elmondta: *1982-ben a Zeneműkiadó hat különböző kiadvánnyal adózik a nagy zeneszerző emlékének.*

Október 16.

A világélelmezés napja

Az Egyesült Nemzetek élelmezési és mezőgazdasági szervezete — a FAO — XX. konferenciáján a magyar küldöttség és az őt támogató 18 más ország delegációjának javaslatára október 16-án az idén először és ezentúl minden évben megrendezik a világélelmezés napját. A rendezvény jelentőségéről, illetve hazai előkészületeiről Lakatos Tibor mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes szerdán tájékoztatta az újságírókat.

A világélelmezés napja jó alkalom lesz arra, hogy az eddiginél is jobban a nemzetközi figyelem középpontjába állítsa az éhínség, a rosszul táplálttság elleni harcot. A fejlődő országokban az élelmiszertermelés az elmúlt években nemcsak hogy stagnált, hanem igen gyakran visszaesett, amellett, hogy a népesség növekvőben van. Mintegy 30 ország helyzete időnként kritikus, mindenekelőtt akkor, ha az amúgy is kedvezőtlen gazdasági helyzet még természeti csapással is párosul. Az ENSZ különböző szakmai szervezetei eddig is sokat tettek az éhínség enyhítéséért, a termelés fejlesztéséért, de a széles körű nemzetközi összefogás nyomán várhatóan még nagyobb lehetőség lesz a fejlődő országok élelmiszer-gazdaságának támogatására.

Hazánkban szakmai találkozókon emlékeznek meg a világélelmezés napjáról. Gödöllőn az agrártudományi egyetemen a szakemberek tanácskoznak arról, hogy milyen lehetőségek kínálkoznak — mindenekelőtt szakmai téren — az élelmiszertermelés növelésére a kedvezőtlen helyzetben levő országokban. Szakmai találkozókra kerül sor az agrárintézményekben, másutt is.

A Magyar Nemzeti Bank 100 forintos emlékérmet ad ki, a Magyar Posta pedig két forintos bélyeget hoz forgalomba.